

In the process of experimental research it was found that social fears basic factor is low self-esteem, there also was found a positive relation between social fears and personal anxiety, aggression, subjective feeling of loneliness. To achieve the long-term effect of social fears elimination, and especially their phobic manifestations, there should be considered in psychological correction process work with such a phenomenon factors too.

In the article the attention is focused on advisability of such psychological influence methods use in work with social fears as: socio-psychological training of emotional sphere and interpersonal relations correction, art therapy, tale therapy. In work on elimination of individual phobic manifestations an individual interaction form is important with use of emotional and imaginal therapy and symboldres.

Key words: social fear, sociophobia, students, psychological correction, factors, SPT, art therapy, tale therapy, EIT.

Отримано: 19.07.2014 р.

УДК 159.947.5:37.015.3:62

Н.В. Підбуцька

podbutskaya_nina@ukr.net

ОПТИМІЗМ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА ЯК УМОВА ЙОГО УСПІШНОГО ОСОБИСТІСНО- ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Pidbutska N.V. Optimism of an intended engineer as a condition of his successful personal and professional development / N.V. Pidbutska // Problems of Modern Psychology: Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / edited by S.D.Maksymenko, L.A.Onufriieva. – Issue 25. – Kamianets-Podilsky: Aksioma, 2014. – P. 379-392.

Н.В. Підбуцька. Оптимізм майбутнього інженера як умова його успішного особистісно-професійного розвитку. У статті досліджено особливості оптимізму, його важливість для успішного особистісного та професійного розвитку. Визначено, що оптимізм розкриває мотиваційну спрямованість особистості на успіх, яка у несприятливих обставинах активізується, розвивається і закріплюється. За допомогою теоретичного аналізу розкриті індивідуально-психологічні детермінанти оптимізму: загальна довіра, особливості сенсожиттєвих орієнтацій та мотивація особистості, які були емпірично перевірені. Емпіричний аналіз свідчить про досить невисокий

рівень оптимізму майбутніх фахівців з інженерної діяльності, які песимістично оцінюють свої здібності та вміння, мають низький рівень розвиненості установок на успіх, відсутність віри у свої зусилля та здатність реалізуватися за допомогою особистісних досягнень. Проведений регресійний аналіз довів статистично достовірний внесок у залежну змінну «оптимізм» таких предикторів як, «загальна довіра», «цілі», «локус-життя». На основі цього побудована математична модель прогнозування формування оптимістичного світогляду, який може впливати на успішність навчальної діяльності та професійної підготовки майбутніх фахівців у інженерних галузях. Зроблено висновок, що студенти-оптимісти мають більш високий рівень мотивації досягнення успіху, цілеспрямованості, контролю над власним життям, потенціалу для реалізації цілей у житті в цілому, та навчальній діяльності, зокрема. Отже, оптимізм впливає на продуктивність й ефективність навчальної діяльності.

Ключові слова: оптимізм, особистість, студент, професіоналізм, особистісно-професійний розвиток, успішна професіоналізація, предиктори оптимізму, продуктивність навчальної діяльності.

Н.В. Подбужкая. Оптимизм будущего инженера как условие его успешного личностно-профессионального развития. В статье исследованы особенности оптимизма, его важность для успешного личностного и профессионального развития. Определено, что оптимизм раскрывает мотивационную направленность личности на успех, которая в неблагоприятных обстоятельствах активизируется, развивается и закрепляется. С помощью теоретического анализа раскрыты индивидуально-психологические детерминанты оптимизма: общее доверие, особенности смысло-жизненных ориентаций и мотивация личности, которые были эмпирически проверены. Эмпирический анализ свидетельствует о достаточно невысоком уровне оптимизма будущих специалистов инженерной деятельности, которые песимистично оценивают свои способности и умения, имеют низкий уровень развитости установок на успех, неуверенность в собственных силах и способностях реализоваться с помощью личных достижений. Проведённый регрессионный анализ показал статистически достоверный вклад в зависимую переменную «оптимизм» таких предикторов как, «всеобщее доверие», «цели», «локус-жизнь». На основе него построена математическая модель прогнозирования формирования оптимистического мировоззрения, который может влиять на успешность учебной деятельности, профессиональной подготовки будущих специалистов в технических отраслях. Сделан вывод, что студенты-оптимисты имеют более высокий уровень мотивации достижения успеха, целеустремлённости, контроля над собственной жизнью, потенциала для реализации целей в жизни в целом, и учебной деятельности, в частности. Итак, оптимизм влияет на продуктивность и эффективность учебной деятельности.

Ключевые слова: оптимизм, личность, студент, профессионализм, личностно-профессиональное развитие, успешная профессионализация, предикторы оптимизма, продуктивность учебной деятельности.

Постановка проблеми. Психологія оптимізму є одним з ключових напрямів позитивної психології, вклад якої у вивчення проблеми успішного становлення особистості є безперечним. Тим паче неможливо заперечити вплив оптимізму та песимізму людини на її успішний, продуктивний, ефективний, благополучний розвиток. Аналізуючи сучасні соціально-економічні тенденції, які ставлять особу у складні стресові ситуації, задають інтенсивний темп життя, провокують психологічні проблеми, необхідно розуміти, що лише оптимістичне відношення до цього, оптимістичний світогляд допоможуть у досягненні життєвих цілей, зумовлять розвиток наполегливості, впевненості у власних силах, надії, тобто в цілому інтенсивного особистісного розвитку. Зрозуміло, що для сучасної людини вкрай важливим є самореалізація не лише в особистісному смислі, але й в професійній діяльності на всіх етапах професіоналізації, починаючи з фази адепта, тому вище перелічені якості необхідні і для досягнення професійних вершин, тобто оптимізм є таким психологічним конструктом, що впливає на усі сторони сучасного буття особистості.

Аналіз останніх публікацій з проблем дослідження. Методологічною основою дослідження є праці таких вчених-психологів, як М. Аргайл, який обґрунтовував природу негативних і позитивних емоцій, Н.В. Вінчук, І.А. Джідарьян, Є.П. Ільїн, що ведуть дослідження різних аспектів проблеми щастя. Психологія оптимізму розглянута у працях М.С. Замишлевої, М. Селигмана, Ч. Карвера, Т.Л. Крюкової, С. Петерсона, О.А. Сичова та ін. У рамках гуманістичної психології оптимізм досліджувався А. Маслоу, К. Роджерсом, В. Франклом, Г. Олпортом. Незважаючи на значний прогрес в сучасній психологічній науці, зокрема у позитивній психології, деяким актуальним проблемам, наприклад оптимізму та песимізму особистості не приділяється належної уваги, хоча вивчення саме цієї проблеми дозволить вирішити низку психологічних практичних задач, пов'язаних із широким спектром сфер життєдіяльності особистості, та спрямованих на формування у людини мотивації успіху, наполегливості, продуктивності діяльності. Отже, маловивченою в загальній та педагогічній психології залишається проблема оптимізму як умови особистісно-професійного розвитку майбутнього фахівця, зокрема, майбутнього інженера.

Мета статті – дослідити особливості та індивідуально-психологічні детермінанти оптимізму майбутніх інженерів, що зумовлюють продуктивний особистісно-професійний розвиток.

Виклад основного матеріалу та результати дослідження. Терміни «оптимізм» та «песимізм» виникли відносно недавно. Так уXVIII ст. Лейбніц увів термін оптимізм для позначення певного способу мислення, а Вольтер популяризував це поняття у своєму романі «Кандид, або оптимізм». У сучасній зарубіжній літературі можна виділити два основних підходи до вивчення оптимізму і песимізму: дослідження диспозиційного оптимізму (Ч. Карвер, М. Шейер) як узагальненого позитивного очікування індивіда, що може поширитися на все його життя; і дослідження оптимізму як атрибутивного стилю (М. Селігман, К. Петерсон та ін.), за яким кожен суб'єкт має певний пояснювальний стиль, що характеризується трьома параметрами: стабільністю пояснень, глобальністю і схильністю до персоналізації. Погоджуючись із цими підходами, автором статті узагальнено поняття оптимізму, як інтегральної якості особистості, що об'єднує такі сили та можливості, які спонукають людину рухатися вперед, виживати, поліпшувати ситуацію, досягати успіху, довіряти суспільству і позитивно оцінювати себе і те, що досягнуто. Відповідно до цього, вважаємо, що адекватне поєднання оптимізму та песимізму повинно характеризувати таку людину, яка хоче досягнути поставлених цілей, бути продуктивною та реалізувати власний потенціал.

Відповідно до мети роботи було проведено дослідження, у якому взяли участь 80 осіб віком від 18 до 23 років ($M=19,5$ $SD=2,5$). Студенти I-V курсів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» та Харківський національний університет радіоелектроніки з таких факультетів: інформатики та управління, комп'ютерно-інформаційні технології, машинобудівний, механіко-технологічний, автоматики та приладобудування, електронної техніки.

Для дослідження індивідуально-психологічних детермінант оптимізму нами була використана методика ТАС-тест атрибутивних стилів Л.М. Рудіної [8], тест на оптимізм Е.С. Чанга ELOT (переклад та адаптація тесту М.С. Замишляєва), методика «Вивчення довіри/недовіри особистості до світу, до інших людей, до себе» А.Б. Купрейченко [3], методика «Смисложиттєві орієнтації» (СЖО адаптована Д.О. Леонтєвим)[4], опитувальник «Мотивація успіху і боязнь невдачі» (МУН) А.О. Реана [7]. Для статистичної обробки результатів використовувався якісний та кількісний аналіз (версія 20.0 програми SPSS: описова статистика, методи розбіжностей, множинний регресійний аналіз).

За результатами методики на оптимізм Е.С. Чанга ELOT (рис. 1) виявлено, що більшість респондентів мають низький рі-

вень оптимізму (62,5%). Середній рівень переважає у 16,25% респондентів та високий рівень був виявлений у 21,25%. Ці показники говорять про те, що більше половини студентів технічних спеціальностей налаштовані на негативне сприйняття сьогодення і майбутнього, не вірять у власні сили, у здатності реалізуватися як особистість і професіонал. Це говорить про необхідність виховання і підтримки оптимістичного стилю у студентів, який зможе сприяти бажанню домагатися високих результатів, прагнути до підкорення нових вершин у навчальній діяльності.

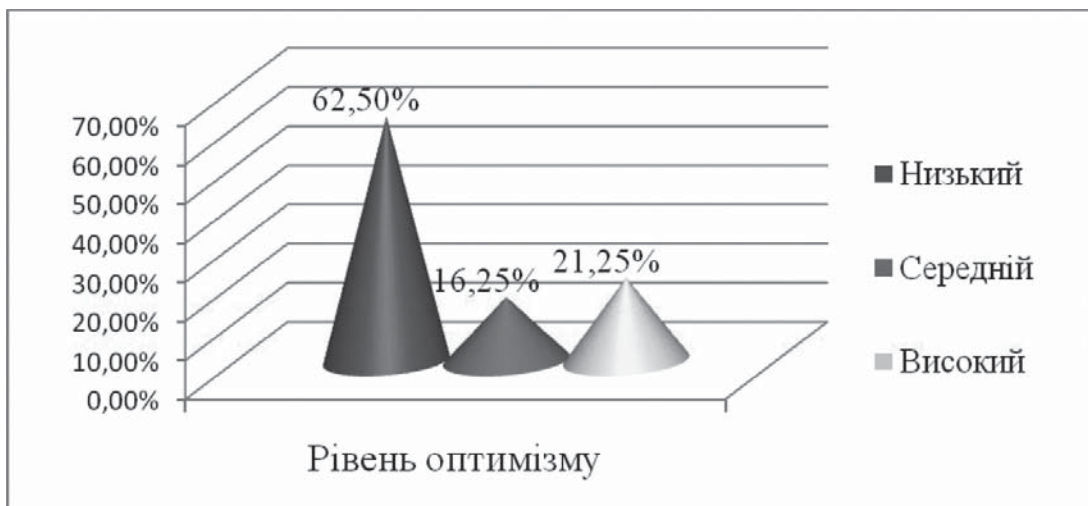

Рис. 1. Рівень розвитку оптимізму у студентів (у %)

Важливим завданням даного дослідження є виявлення специфіки атрибутивних стилів особистості, представлених у рис. 2.

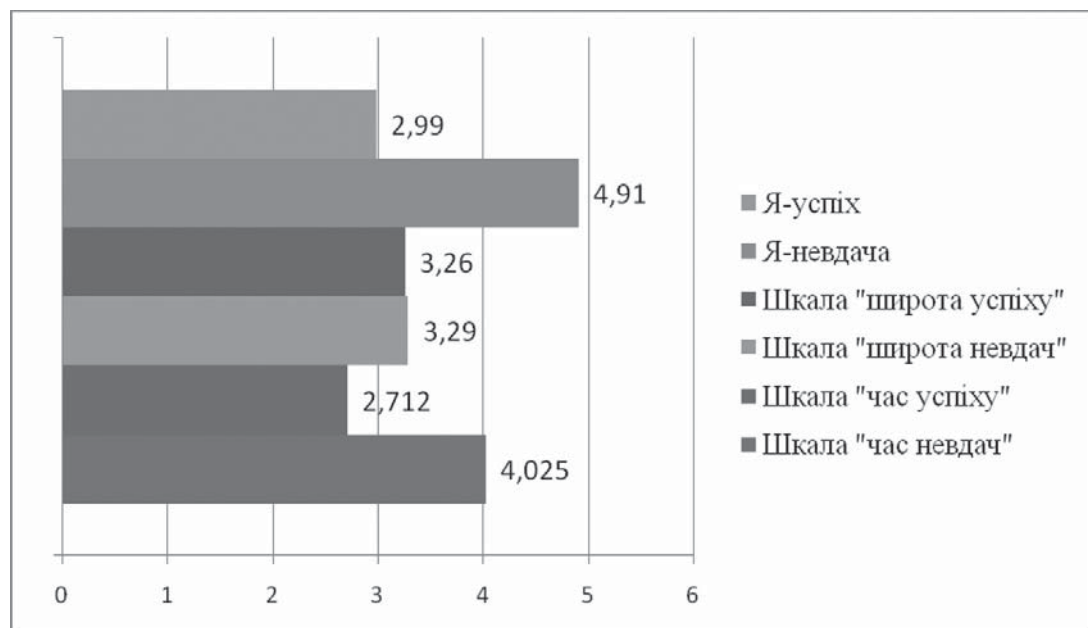

Рис. 2. Особливості атрибутивних стилів майбутніх інженерів (сер.бал)

Нами визначено, що найбільший показник у студентів-інженерів за шкалою «Я-невдача» – 4,91, який розкриває персоналізацію, отриманий результат відноситься до середнього рівня, що свідчить про властивість респондентів визнавати особисту провину у невдачах, здатність брати відповідальність за скоєні помилкові дії, тобто домінування інтернального локуса контролю. За протилежною шкалою – «Я-успіх» – середній бал складає 2,99, що говорить про помірно песимістичну оцінку констатації своїх заслуг, низьку самооцінку та низький рівень розвиненості установок на успіх.

За шкалами «широта невдач» і «широта успіху» респонденти отримали майже однакові показники – 3,29 і 3,26 – характеризують студентів як таких, що оцінюють широту поширення успіху чи невдачі на різні сфери життєдіяльності в залежності від обставин і ситуації. Результати інших шкал дозволяють стверджувати про те, що позитивні та негативні події сприймаються як тимчасові.

Також за допомогою методики ТАС-тест атрибутивних стилів Л.М. Рудіної були виявлені показники рівня розвитку оптимізму та песимізму у студентів (табл. 1).

Таблиця 1

Показники рівня розвитку оптимізму та песимізму студентів технічних спеціальностей

Назва шкали	Середній показник	Відповідність рівню розвитку оптимізму
Шкала успіху	9,18	Низький
Шкала невдачі	11,7	Середній
Підсумок за шкалами	2,96	Низький

Матеріали таблиці 1 свідчать про низький рівень розвитку оптимізму та середній рівень розвитку песимізму, тобто майбутні інженери переважно близько сприймають власні невдачі, акцентують увагу не на досягненнях, а невдачах, що безумовно негативно впливає на навчальну діяльність і створює труднощі при виконанні у майбутньому професійної діяльності, також це свідчить про відношення до сприятливих подій з низьким рівнем оптимізму, а до несприятливих – з середнім рівнем песимізму.

Згідно завдання дослідження, нами визначені чинники (смысложиттєві орієнтації та мотивація досягнення, довіра), що можуть впливати на розвиток оптимізму особистості, які були емпірично перевірені для подальшого аналізу. Результати цих особливостей наведено у таблиці 2 та 3.

Таблиця 2

**Показники індивідуально-психологічних особливостей
майбутніх інженерів**

Показники	Низький рівень (%)	М	Середній рівень (%)	М	Високий рівень (%)	М
Мотивація досягнення успіху	27,5	5	37,5	11,3	35	15,7
	Низький рівень (%)	М		Високий рівень (%)		М
Цілі	58,7	24,1		41,3		36,3
Процес	61,2	23,3		38,8		34,8
Результат	46,2	18,9		53,8		29,1
Локус-Я	35	15		65		23,5
Локус-життя	51,2	23,9		48,8		34,1

Отже, в більшості респондентів переважає середній та високий рівень мотивації досягнення успіху – 37,5% та 35% відповідно, що свідчить про майбутніх інженерів як активних, ініціативних осіб, продуктивність діяльності яких пов'язана із сподіванням на успіх і потребою в досягненні успіху. Однак у 27,5% респондентів активність пов'язана з потребою уникнути негативних наслідків (осудження, помилки, емоційна напруга).

Аналізуючи смисложиттєві орієнтації студентів технічних спеціальностей, необхідно звернути увагу на великий відсоток (58,7%) респондентів із низькими показниками за шкалою «цілі», що характеризує їх як людей із невизначеними планами на життя, розпливчатыми цілями та установками на майбутнє, тобто таких, що живуть сьогоднішнім днем. За шкалою «процес» також переважає низький рівень – 61,2% майбутніх інженерів відчувають незадоволеність власним життям, вважають його недостатньо насиченим та емоційним, але при цьому минулі події та пройдену частину життя вважають продуктивною та важливою, оскільки за шкалою «результат» 53,8% показали високий рівень. Більшість майбутніх інженерів (65 %) мають уявлення про себе як про сильну особистість, яка має достатню свободу вибору, щоб побудувати своє життя у відповідності зі своїми цілями, але при цьому вважають, що не завжди можна його контролювати.

Однією з детермінант оптимізму було визначено довіру, результати діагностики якої наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Результати показників довіри студентів-інженерів

Назва шкали	Низький рівень (%)	Середній рівень (%)	Високий рівень (%)	М
Довіра до світу	10,7	83	6,3	11,4
Довіра до людей	10,2	42,5	46,3	16
Довіра до себе	-	25	75	22,4

Важливим положенням сучасних досліджень є твердження про те, що довіра не завжди приносить благо, а недовіра – зло. Надлишок довіри може іноді заподіяти значної шкоди, а оптимальний рівень недовіри – істотну користь. У той же час більшість дослідників визначають довіру як впевнено позитивні чи оптимістичні очікування щодо поведінки іншого, а недовіра як упевнено негативні очікування. За результатами проведеної методики виявлено, що майже всі респонденти мають середній рівень «довіри до світу» (83%), за шкалою «довіра до людей» 46,3% майбутніх інженерів мають високий рівень, тобто вони довіряють людям, які оточують їх, що є не зовсім оптимальною стратегією життя. Більшість респондентів (75%) довіряють собі та вважають себе здатними приймати рішення і брати відповідальність за свої дії, що може бути пов'язано з віком студентів, які дорослішають і намагаються бути самостійними.

Для визначення індивідуально-психологічних детермінант оптимізму майбутніх інженерів був проведений множинний регресійний аналіз даних, в якому у якості залежної змінної виступив рівень оптимізму студентів, а в якості вихідних незалежних змінних використано показники локусу життя, довіри, шкали цілей, які характеризують студента, як особистість, що спрямована на продуктивність у навчальній діяльності (табл. 4).

Таблиця 4

Предиктори оптимізму студентів технічних спеціальностей

Модель	Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти	R	R квадрат	t	Значимість	
	B	Помилка	Бета					
1	Константа	20,824	4,423	0,506	0,256 25,6%	4,708	0,0001	
	Локус життя	-,309	,082			-,460	-3,772	0,0001
	Довіра (загальна)	,534	,160			,335	3,342	0,001
	Цілі	,133	,061			,268	2,189	0,032

а. Залежна змінна оптимізм

Відповідно до отриманих результатів нами вираховано лінійне рівняння регресії, тобто оцінка залежної змінної «оптимізм»:

$$\text{ОПТИМІЗМ}_{\text{прогноз}} = 20,824 + 0,534 (\text{загальна довіра}) + 0,133 (\text{цілі}) - 0,309 (\text{локус-життя})$$

Коефіцієнти регресії перед значеннями індивідуально-психологічних детермінант вказують на їх внесок у прогноз формування у студентів оптимізму. Отже, за допомогою множинного регресійного аналізу виявлено, що формування оптимізму на статистично достовірному рівні зумовлюють такі індивідуально-психологічні особливості, як довіра до себе та до суспільства в цілому, цілеспрямованість та локус життя, тобто керованість своїм життям студентами технічних спеціальностей. Оптимізм підвищує професійну успішність і зумовлює особистісно-професійний розвиток особистості, відповідно цілеспрямованість і здатність контролювати своє життя та діяльність у студентів має вплив на формування в них оптимістичного світогляду, що відповідно дозволяє з більшою довірою сприймати світ та оточуючих.

Для виявлення значення оптимізму для успішної навчальної та професійної діяльності респонденти були поділені на дві групи: з високим та відповідно низьким рівнем оптимізму (достовірно відрізняються $U_{\text{емп}} = 22$, $p \geq 0,01$), які було порівняно за рівнем їх мотивації, особливостей смисложиттєвих орієнтацій, цілеспрямованості, локус-життя, розвитку довіри студентів до суспільства в цілому та до себе (табл. 5).

Таблиця 5

Результати порівняння студентів з високими та низькими показниками оптимізму (середній бал)

Назва показника	Група 1	Група 2	U емпіричне
Оптимізм	33,4	26,2	22**
Мотивація досягнення успіху	15,5	10,5	556*
Цілі	38	24,08	521*
Локус життя	30,7	28,04	548*
Довіра	26,2	24,49	546*

Примітка: Група 1- більш оптимістичні студенти, група 2 – менш оптимістичні студенти.

* –позначає вірогідність відмінностей на рівні $p \geq 0,01$; ** позначає вірогідність відмінностей на рівні $p \geq 0,05$ ($p \geq 0,01 = 504$; $p \geq 0,05 = 571$).

Матеріали таблиці 5 свідчать, що студентам з високим рівнем оптимізму властиві високі показники індивідуально-психологічних особливостей на статистично достовірному рівні. Це говорить про те, що рівень розвитку оптимізму впливає на до-

сягнення успіху у навчальній діяльності, відповідно мотивація досягнення успіху та цілеспрямованість зумовлюють продуктивність та ефективність навчальної діяльності. Рівень довіри вищий у групі з більшим рівнем оптимізму, тобто майбутні інженери з оптимістичним світоглядом мають розвинену довіру до суспільства в цілому та власної особистості, що буде сприяти підвищенню комунікативності та здатності формувати нові соціальні контакти. Самоорганізація життя та мотивація досягнення успіху також є більш вираженою при високих показниках оптимізму, тобто ці майбутні інженери більше прагнуть до самореалізації, самовизначення, мають бажання домагатися високих результатів у навчанні та майбутній професійній діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, оптимізм означає мотиваційну спрямованість особистості на успіх, у студентському віці він є однією з головних рушійних сил становлення особистості, що зумовлюють особистісно-професійний розвиток. За результатами дослідження виявлено, що більшість студентів мають низький рівень оптимізму, що спричиняє необхідність його розвитку та підтримки бажання домагатися високих результатів у навчальній та майбутній професійній діяльності. За допомогою множинного регресійного аналізу доведено, що розвиненість і високий рівень розвитку мотивації досягнення успіху, довіри, цілеспрямованості, впевненості у собі, самоорганізація впливають на формування оптимізму. Розподіл всієї вибірки на дві групи (більш оптимістичних і менш оптимістичних студентів) дозволив зробити висновок про більшу успішність у навчанні перших, які мають більш виражені показники важливих складових успішності в діяльності. Взагалі більшість студентів інженерно-технічних спеціальностей можна схарактеризувати, як невпевнених, із заниженою самооцінкою, які потребують схвалення оточуючих, які у виникаючих проблемах бачать власну провину, і ці якості, безумовно, не можуть сприяти благополучному продуктивному особистісно-професійному розвитку, тому ці особливості будуть у подальшому враховані у складанні програми психологічного супроводу під час навчання у технічному вищому навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Виндекер О. С. Взаимосвязь мотивации достижения с показателями оптимизма – пессимизма / О. С. Виндекер //

- Проблемы образования, науки и культуры. – 2009. – № 4 (68). – С. 119–125.
2. Карапетян Л. В. Исследование особенностей оптимизма и пессимизма у студентов / Л. В. Карапетян, Е. С. Шайхутдинова // Психологический вестник Уральского государственного университета. – 2008. – Вып. 6. – С. 351–356.
 3. Купрейченко А. Б. Методика оценки доверия личности другим людям / А. Б. Купрейченко // Современная психология: состояние и перспективы исследований. Ч. 5. Программы и методики психологического исследования личности и группы : материалы юбилейной научной конференции ИП РАН, 28-29 января 2002 г. / отв. ред. А.Л. Журавлев. – М. : Изд-во Ин-та психологии РАН, 2002. – С. 64–89.
 4. Леонтьев Д. А. Тест смысложизненных ориентаций (СЖО) / Д. А. Леонтьев. – 2-е изд. – М., 2000. – 18 с.
 5. Муздыбаев К. Оптимизм и пессимизм личности (опыт социолого-психологического исследования) / К. Муздыбаев // Социологические исследования. – 2003. – №12. – С. 87–96.
 6. Перова Е. А. Оптимизм как одна из составляющих субъективного благополучия / Е. А. Перова, С. Н. Ениколопов // Вопросы психологии. – 2009. – № 1. – С. 51–57.
 7. Реан А. А. Практическая психодиагностика личности : учебное пособие / А. А. Реан. – СПб., 2001. – 224 с.
 8. Рудина Л. М. Тест на оптимизм: метод определения атрибутивных стилей / Л. М. Рудина ; под. ред. В. М. Русалова. – М. : Наука, 2002. – 24 с.
 9. Селигман М. Как научиться оптимизму: измените взгляд на мир и свою жизнь = Learned Optimism. How to Change Your Mind and Your Life / М. Селигман. – М.: Альпина Паблишер, 2013. – 338 с.
 10. Селли Дж. Пессимизм. История и критика / Дж. Селли ; пер. с англ. В. И. Яковенко. – Изд. 2-е. – М. : ЛКИ, 2007. – 360 с. – Серия Изнаследия мировой философской мысли. История философии.
 11. CAVE: content analysis of verbatim explanations / C. Peterson, P. Schulman, C. Castellon, M. E. P. Seligman // Motivation and personality : handbook of thematic content analysts / ed. C. P. Smith. – New York : Cambridge University Press, 1992. – P. 383–392.
 12. Distinguishing optimism from pessimism in older adults: Is it more important to be optimistic or not to be pessimistic? / S. Robinson-Whelen, C. Kim, R. C. MacCallum, J. K. Kiecolt-

- Glaser // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 1997. – Vol. 73, N 6. – P. 1345–1353.
13. Peterson C. The future of optimism / C. Peterson // *American Psychologist*. – 2000. – V. 55, N 1. – P. 44–55.
 14. Peterson C. Explanatory style and academic performance among university freshmen / C. Peterson, L.C. Barrett // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 1987. – Vol. 53. – P. 603–607.
 15. Scheier M. F. Distinguishing optimism from neuroticism (and trait anxiety, self-mastery, and self-esteem) : a re-evaluation of the Life Orientation Test / M. F. Scheier, M. W. Bridges // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 1994. – Vol. 67, N 6. – P. 1063–1078.
 16. Scheier M. F. Optimism / M. F. Scheier, C. S. Carver // *The encyclopedia of positive psychology* / ed. S. J. Lopez. – Malden, MA : Wiley-Blackwell, 2013. – P. 656–663.
 17. Snyder C. R. Hope theory : rainbows in the mind / C. R. Snyder // *Psychological Inquiry*. – 2002. – Vol. 13, N 4. – P. 249–275.
 18. The optimistic child: Proven program to safeguard children from depression and build lifelong resilience / M. E. P. Seligman, K. Reivich, L. Jaycox, J. Gillham. – New York : Harper Perennial, 1996. – 352 p.
 19. Thompson S. C. The role of personal control in adaptive functioning / S. C. Thompson // *Handbook of positive psychology* / C. R. Snyder, eds. S. J. Lopez. – New York : Oxford University Press, 2002. – P. 202–213.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Vindeker O. S. Vzaimosvjaz' motivacii dostizhenija s pokazateljami optimizma – pessimizma / O. S. Vindeker // *Problemy obrazovanija, nauki i kul'tury*. – 2009. – № 4 (68). – С. 119–125.
2. Karapetjan L. V. Issledovanie osobennostej optimizma i pessimizma u studentov / L. V. Karapetjan, E. S. Shajhutdinova // *Psihologicheskij vestnik Ural'skogo gosudarstvennogo universiteta*. – 2008. – Vyp. 6. – S. 351–356.
3. Kuprejchenko A. B. Metodika ocenki doverija lichnosti drugim ljudjam / A. B. Kuprejchenko // *Sovremennaja psihologija: sostojanie i perspektivy issledovanij*. Ch. 5. Programmy i metodiki psihologicheskogo issledovanija lichnosti i gruppy : materialy jubilejnoj nauchnoj konferencii IP RAN, 28-29 janvarja 2002 g. / otv. red. A.L. Zhuravlev. – M. : Izd-vo In-ta psihologii RAN, 2002. – S. 64–89.

4. Leont'ev D. A. Tests myslozhiznennyh orientacii (SZhO) / D. A. Leont'ev. – 2-e izd. – M., 2000. – 18 s.
5. Muzdybaev K. Optimizm i pessimizm lichnosti (opyt sociologopshicheskogo issledovanija) / K. Muzdybaev // Sociologicheskie issledovanija. – 2003. – №12. – S. 87–96.
6. Perova E. A. Optimizm kak odna iz sostavljajushhih sub#ektivnogo blagopoluchija / E. A. Perova, C. H. Enikolopov // Voprosy psihologii. – 2009. – № 1. – S. 51–57.
7. Rean A. A. Prakticheskaja psihodiagnostika lichnosti : uchebnoe posobie / A. A. Rean. – SPb., 2001. – 224 s.
8. Rudina L. M. Test na optimizm: metod opredelenija atributivnih stilej / L. M. Rudina ; pod.red. V. M. Rusalova. – M. : Nauka, 2002. – 24 s.
9. Seligman M. Kak nauchit'sja optimizmu: izmenite vzgljad na mir i svoju zhizn' = Learned Optimism. How to Change Your Mind and Your Life / M. Seligman. – M.: Al'pina Pabliher, 2013. – 338 s.
10. Selli Dzh. Pessimizm. Istorija i kritika / Dzh. Selli ; per. s angl. V. I. Jakovenko. – Izd. 2-e. – M. : LKI, 2007. – 360 s. – Serija Iznasledija mirovoj filosofskoj mysli. Istorija filosofii.
11. CAVE: content analysis of verbatim explanations / C. Peterson, P. Schulman, C. Castellon, M. E. P. Seligman // Motivation and personality : handbook of thematic content analysts / ed. C. P. Smith. – New York : Cambridge University Press, 1992. – P. 383–392.
12. Distinguishing optimism from pessimism in older adults: Is it more important to be optimistic or not to be pessimistic? / S. Robinson-Whelen, C. Kim, R. C. MacCallum, J. K. Kiecolt-Glaser // Journal of Personality and Social Psychology. – 1997. – Vol. 73, N 6. – P. 1345–1353.
13. Peterson C. The future of optimism / C. Peterson // American Psychologist. – 2000. – V. 55, N 1. – P. 44–55.
14. Peterson C. Explanatory style and academic performance among university freshmen / C. Peterson, L. C. Barrett // Journal of Personality and Social Psychology. – 1987. – Vol. 53. – P. 603–607.
15. Scheier M. F. Distinguishing optimism from neuroticism (and trait anxiety, self-mastery, and self-esteem) : a re-evaluation of the Life Orientation Test / M. F. Scheier, M. W. Bridges // Journal of Personality and Social Psychology. – 1994. – Vol. 67, N 6. – P. 1063–1078.

16. Scheier M. F. Optimism / M. F. Scheier, C. S. Carver // The encyclopedia of positive psychology / ed. S. J. Lopez. – Malden, MA :Wiley-Blackwell, 2013. – P. 656–663.
17. Snyder C. R. Hope theory : rainbows in the mind / C. R. Snyder // Psychological Inquiry. – 2002. – Vol. 13, N 4. – P. 249–275.
18. The optimistic child: Proven program to safeguard children from depression and build lifelong resilience / M. E. P. Seligman, K. Reivich, L. Jaycox, J. Gillham. – New York : Harper Perennial, 1996. – 352 p.
19. Thompson S. C. The role of personal control in adaptive functioning / S. C. Thompson // Handbook of positive psychology / C. R. Snyder, eds. S. J. Lopez. – New York : Oxford University Press, 2002. – P. 202–213.

N.V. Pidbutska. Optimism of an intended engineer as a condition of his successful personal and professional development. The features of optimism, its importance for successful personal and professional development are investigated in the article. It is defined that optimism opens a motivational orientation of the personality on success which in adverse circumstances is getting more active, is developing and is strengthening. By means of the theoretical analysis individual and psychological determinants of optimism are described: the general confidence, the features of orientations concerning the meaning of life and the personality's motivation which were empirically checked. The empirical analysis testifies to rather low level of optimism of future experts of engineering activity who pessimistically estimate their abilities and skills, they have low degree of sophistication which are oriented on success, lack of confidence in their own forces and abilities to realize themselves by means of personal achievements. The carried-out regression analysis illustrated statistically reliable contribution into the dependent variable «optimism» of such predictors as, «general trust», «goals», «locus life». On its basis it has been constructed the mathematical forecasting model of optimistic outlook formation which has a successful effect on educational activity, vocational training of future experts in technical branches. The following conclusion was made: the students-optimists have higher level of motivation of obtaining gains, commitment, control over their own life, potential for realization of their goals in life as a whole, and educational activity, in particular. So, optimism influences over productivity and efficiency of educational activity.

Key words: optimism, a personality, a student, professionalism, personal and professional development, successful professionalizing, optimism predictors, efficiency of educational activity.

Отримано: 22.06.2014 р.